

ภาคผนวก

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของพรรณไม้บางชนิดที่พบในแปลงตัวอย่าง

ลำเภา

Chaetocarpus castanocarpus Thw.

EUPHORBIACEAE

ไม้พุ่มถึงไม้ต้นขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 45 ม. ใบรูปขอบขนาน ยาวประมาณ 0.5 ซม. ใบรูปไข่ ยาว 3.5-18.5 ซม. ช่อดอกมีขนหยาบแข็งหนาแน่น ดอกเล็กสีเขียวอมเหลือง ดอกเพศเมียใหญ่กว่า ดอกเพศผู้กลีบเลี้ยงรูปไข่หรือเกือบกลม ยาวประมาณ 3 มม. จานฐานดอกสีเขียวหรือสีแดงตลอด เกสรเพศผู้ยาว 0.3-0.5 มม. มีขนปกคลุม ก้านเกสรยาวประมาณ 1 มม. รังไข่ยาวประมาณ 1 มม. ก้านเกสรเพศเมีย 3 อัน ปลายเกสรแยกเป็น 2 แฉก ยาว 1-2 มม. ผลทรงเกือบกลมยาวประมาณ 0.8-1.8 ซม. สีเหลืองอมเขียว เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล เมล็ดทรงรูปไข่ยาวประมาณ 0.5-0.6 ซม. เยื่อหุ้มสี แดง

ตาเสือ

Aphanamixis polystachya

MELIACEAE

เป็นไม้ยืนต้น ขนาดกลาง ถึงขนาดใหญ่ สูงประมาณ 12- 25 เมตร ไม่ผลัดใบ เรือนยอดเป็น รูป ทรงกลมแผ่กว้าง ทึบเปลือกสีเทาหรือเทาอมน้ำตาล ค่อนข้างเรียบ เปลือกชั้นในสีชมพูปนแดงเรื่อ ๆ ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกแบบปลายคี่ เรียงเวียนสลับกัน ใบย่อยรูปขอบขนานติดกับก้านใบ แบบตรงกันข้าม โคนเบี้ยว เนื้อใบค่อนข้างหนา เกลี้ยง หน้าใบสีเขียวเข้ม หลังใบสีเขียวอ่อนใบมักห่อ ม้วนไปตามยาวเล็กน้อย ดอกเป็นดอกช่อสีขาวอมเขียวอ่อนๆ ออกเป็นช่อตามง่ามใบหรือรอยแผลใบ ตามปลายกิ่งยาวประมาณ 15-20 ซม. ผลเป็นผลเดี่ยว ประเภท ผลแห้ง รูปร่างค่อนข้างกลม สี เหลือง อมเขียว เปลือกหนาเมื่อผลแก่จัดผลจะแตกออก มองเห็นเนื้อหุ้มเมล็ดสีแดงแดงเมล็ด (Seed) มี รูปร่างกลม สีน้ำตาลไหม้ถึงดำเป็นมันวาว ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 ซม. ม. จะมองเห็นเหมือน เส้นสีน้ำตาลอ่อนพาดผ่านกลางเมล็ด

เลือดควายใบใหญ่

Horsfieldia sp.

MYRISTICACEAE

ไม้ต้น สูง 20-30-(40) เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มทรงสูงถึงค่อนข้างกลม โคนต้นมีรากค้ำยัน สูง 1-2 เมตร รอบ ๆ โคนต้นมีรากหายใจลักษณะคล้ายบ่วงครึ่งวงกลมโผล่ขึ้นทั่วไป เปลือกสีน้ำตาลแดง แตกเป็นร่องตื้น ๆ ตามยาว เปลือกชั้นในสีส้ม **ใบ** รูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 5-10 เซนติเมตร ยาว 12-25 เซนติเมตร ปลายใบมน ทุ่ หรือหยักเว้าเล็กน้อยโคนใบมนหรือสอบ หลังใบเกลี้ยง ท้องใบ มีแผ่นสะเก็ดเป็นชุกคล้ายรังแค สีน้ำตาลแกมเหลืองเส้นแขนงใบ 10-12 คู่ ก้านใบยาว 1.5-2 เซนติเมตร **ดอก** เล็ก สีเหลืองอ่อน เกิดเป็นช่อตามกิ่งและตามง่ามใบ แต่ละดอกมีกลีบเลี้ยง 2 กลีบ โคนกลีบเชื่อมติดกัน **ผล** รูปไข่ ปลายมน กว้าง 1.5-2 เซนติเมตร ยาว 2-2.5 เซนติเมตร เมื่อแก่สีเหลือง และแตกอ้าออกเป็น 2 กลีบ เมล็ดมีเยื่อหุ้มสีแดงแกมสีส้ม ออกดอกระหว่างเดือนมีนาคม-มิถุนายน ผลแก่ระหว่างเดือนสิงหาคม-พฤศจิกายนพบเฉพาะในป่าพรุทางภาคใต้ของประเทศไทย ในต่างประเทศพบที่ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

ก่อตลับ

Quercus dussaudii Hick. & A. Camus

FAGACEAE

ไม้ต้น ขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 30 ม. กิ่งมีช่องอากาศ **ใบ** เดี่ยวเรียงสลับ รูปรี รูปไข่ หรือรูปขอบขนาน ยาว 9-30 ซม. ปลายใบแหลมหรือแหลมยาว โคนใบรูปปลีมน ขอบใบจักฟันเลื่อยตื้น ๆ ห่าง ๆ โดยเฉาะส่วนบนบางครั้งเรียบ แผ่นใบด้านล่างมีนวล มีขน หรือตามเส้นแขนงใบ เส้นแขนงใบ 12-22 คู่ ก้านใบยาว 1-3 ซม. **ดอก** แยกเพศร่วมต้นช่อดอกเพศผู้คล้ายช่อหางกระรอกตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ห้อยลง มีขนสั้นหนานุ่ม ยาว 5-15 ซม. ดอกออกเป็นกระจุกห่าง ๆ บนก้านช่อดอก 3-5 ดอก ใบประดับรูปใบหอก ยาวประมาณ 0.3 ซม. กลีบรวม 6 กลีบ ยาว 0.3-0.4 ซม. แฉกประมาณ 2/3 มีขนด้านนอก เกสรเพศผู้ 6-12 อัน ยาว 0.6-0.8 ซม. มีขนที่โคนก้านเกสรและอับเรณู ช่อดอกเพศเมียแบบช่อเชิงลดดอกสั้น ๆ ตามซอกใบ มีขนสั้นหนานุ่ม ยาว 1-2 ซม. แต่ละช่อมี 2-3 ดอก ไม่เชื่อมติดกันก้านเกสรเพศเมียมี 4-5 แฉก ปลายเป็นตุ่ม **ผล** รูปไข่กว้าง เส้นผ่านศูนย์กลาง 3-5 ซม. ไร้ก้าน กาบหุ้มผล 2/3-4/5 ไม่เชื่อมติดกัน ผิวกาบมีขน เกล็ดประดับเชื่อมติดกันเรียงเป็นวง 5-7 วง แต่ละกาบมี 1 ผล

อ้ายป่าว

Stemonurus malaccensis Sleumer

ICACINACEAE

ไม้ต้นสูง 10-25 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มทรงสูงถึงค่อนข้างกลม ปลายกิ่งมักย้อยห้อยลง ลำต้นกลม เปลวตรง เปลือกเรียบ สีเขียวแกมสีน้ำตาลอ่อน บางครั้งแตกปรีเป็นแนวตั้ง ๆ มีช่องหายใจเป็นตุ่มเล็ก ๆ สีน้ำตาลอ่อนทั่วไป เปลือกชั้นในสีขาว มีแนวสีน้ำตาลเป็นริ้วแคบ ๆ เมื่อสับเปลือกออกมีเสียงน้ำในท่อตั้งแซ่ ๆ คล้ายเปิดขวดน้ำอัดลม บริเวณรอบ ๆ โคนต้น มีรากหายใจรูปหลักหมุดโผล่ขึ้นมาทั่วไป ใบ หนาคล้ายแผ่นหนัง รูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 4-11 เซนติเมตร ยาว 9-25 เซนติเมตร ปลายใบเป็นติ่งแหลมถึงเรียวแหลม โคนใบมน เส้นแขนงใบไม่ชัดเจน ผิวใบเกลี้ยง ใบแก่เมื่อหลุดร่วงจากต้นยังคงเป็นสีเขียว ดอก เล็ก สีขาวนวล มองเห็นก้านชูอับละอองเกสรเพศผู้ ซึ่งโผล่พ้นกลีบดอก มีขนเป็นปุย ผล รูปกระสวยโค้งเล็กน้อย ปลายแหลม กว้าง 2-3 เซนติเมตร ยาว 4.5-6 เซนติเมตร ออกดอกระหว่างเดือนกรกฎาคม-กันยายน ผลแก่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน พบกระจายพันธุ์ในป่าดิบชื้นที่ลุ่มต่ำ และในป่าพรุทางภาคใต้ของประเทศไทย ในต่างประเทศพบที่มาเลเซีย และเกาะบอร์เนียว

พลับเขา

Diospyros undulata Wall. ex G. Don var cratericalyx (Craib) Bakh

EBENACEAE

ไม้ต้นขนาดกลาง สูงได้ถึง 20 ม. เปลือกสีดำค่อนข้างเรียบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนานหรือรูปใบหอก ปลายทู่หรือหยักคอดเป็นติ่งแหลม โคนสอบมน แผ่นใบหนา หรือค่อนข้างหนา ดอก แยกเพศ อยู่ต่างต้นดอกเพศผู้ออกรวมกันเป็นช่อสั้น ๆ ตามง่ามใบ กลีบเลี้ยง และกลีบดอกมีอย่างละ 4-5 กลีบกลีบเลี้ยงโคนติดกันเป็นรูปถ้วยปากกว้าง กลีบดอกโคนติดกันเป็นหลอด เกสรเพศผู้ 12-18 อัน รังไข่ไม่สมบูรณ์มีขนประปราย ดอกเพศเมียออกเป็นดอกเดี่ยว ๆ ลักษณะคล้ายกับดอกเพศผู้แต่ขนาดใหญ่กว่า ทั้งกลีบเลี้ยง และกลีบดอกมีอย่างละ 4-5 กลีบ เกสรเพศผู้ไม่สมบูรณ์ 4-8 อัน ผลกลมฐานมน ปลายมนในประเทศไทยพบในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงใต้และมีมากทางภาคใต้

ประยงค์ป่า

Aglaiia odorata Lour

MELIACEAE

ไม้ต้น สูงได้ถึง 20 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มค่อนข้างกลม เปลือกเรียบสีเขียวอมเทา ถึงน้ำตาลแดง กิ่งอ่อน ใบอ่อน ก้านใบและช่อดอกมีเกล็ดสีน้ำตาลเข้มและขนรูปดาวคลุม ใบ ประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ แกนใบยาว 5–20 ซม. ใบย่อย 3–7 ใบ เรียงตรงข้าม หรือเยื้องกันเล็กน้อย แผ่นใบย่อยรูปรี ถึงรูปไข่กลับ กว้าง 1.5–4 ซม. ยาว 3–10 ซม. ปลายเรียวยาวคล้ายหาง โคนสอบ ถึงมน มักเบี้ยวเล็กน้อย ผิวด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีเกล็ดสีน้ำตาลคลุม เส้นแขนงใบย่อย 3–7 คู่ ดอก เล็ก สีเหลือง กลิ่นหอมแรง ออกเป็นช่อแยกแขนงตามง่ามใบใกล้ปลายกิ่ง ยาว 7–30 ซม. ผล รูปไข่กลับ สีเหลือง ถึงสีส้ม เส้นผ่านศูนย์กลาง 1–1.5 ซม. แตกด้านข้างเมื่อสุกเต็มที่ มี 1 เมล็ด เยื่อหุ้มเมล็ดสีชมพูอ่อนกระจายพันธุ์ในป่าดิบตามริมน้ำ ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ และภาคตะวันออกเฉียงใต้ และป่าพรุทางภาคใต้ ที่ความสูงตั้งแต่ระดับทะเลปานกลางถึง 1,000 ม. ในต่างประเทศพบที่พม่า มาเลเซีย สุมาตรา บอร์เนียว ฟิลิปปินส์ และหมู่เกาะนิโคบาร์

แดงเขา

Xylia xylocarpa (Roxb.) Taub. var. *kerrii* (Craib & Hutch.) I. C. Nielsen

LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE

ไม้ต้นผลัดใบขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 15 - 25 เมตร แต่บางครั้งอาจสูงถึง 30 - 37 เมตร เมื่อสับเปลือกทิ้งไว้จะได้ชั้นสีแดง เปลือกสีเทาอมแดง ตกสะเก็ดออกเป็นแผ่นกลมบาง ๆ รอบลำต้น เนื้อไม้สีน้ำตาลแดง และมีน้ำเลี้ยงสีแดงซึมออกมาเมื่อถูกตัด ใบ ประกอบรูปขนนกสองชั้น เรียงสลับมีก้านแขนงออกจากปลายก้านใหญ่สองแขนง ระหว่างง่ามแขนงมีตุ่ม สีชมพูหรือสีน้ำตาลแดง แผ่นใบย่อยรูปไข่แกมรูปขอบขนานกว้าง 3 - 7 เซนติเมตร ยาว 7 - 20 เซนติเมตรออกตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ จำนวน 4 - 5 คู่ ปลายใบแหลมมนฐานใบมักจะเบี้ยว ดอก ดอกเล็กสีเหลือง กลิ่นหอมอ่อน ๆ ออกรวมกันเป็นกระจุกรูปทรงกลมบนก้านช่อ คล้ายดอกกระถิน ผล เป็นฝักรูปไตแบนแข็ง ยาว 7 - 10 เซนติเมตรฝักแก่สีน้ำตาลอมเทา แตกมันบดงอ เมล็ดแบน มีจำนวนหลายเมล็ดแดงเขาเป็นพรรณไม้หลักของป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรังทั่วไป ถ้าขึ้นในที่ดินสมบูรณ์ไม้จะมีลำต้นเปลาตรงแต่ถ้าขึ้นบนพื้นที่ดินตื้นหรือมีหินก้อน ต้นไม้จะแตกกิ่งต่ำและมีพุ่มใบมากออกดอกกุมภาพันธ์ - มีนาคม ฝักแก่เดือน ตุลาคม - ธันวาคม

มะหวีต

Lanea coromandelica (Houtt.) Merr.

ANACARDIACEAE

ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงราว 8-15 เมตรลำต้นเปลาตรง เปลือกนอกสีน้ำตาลปนเทา กิ่งอ่อนมีขนปกคลุม ลำต้นมีร่องเล็กๆ ตามยาวใบเป็นใบประกอบแบบขนนก ปลายใบแหลมโคนใบมน ขอบใบเรียบ ออกเป็นช่อตรงปลายกิ่งและใบจะร่วงหมดในช่วงที่ออกดอกจนถึงออกผลในราวเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ดอกขณะตูมมีสีม่วงแดงเมื่อบานสีด้านในของกลีบเป็นสีเหลืองแต่มีสีม่วงแดงเรื่อๆ ขนาดเล็กออกเป็นช่อกลีบรองดอกและกลีบดอกมีประมาณ 4-5 กลีบ ออกราวเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ผลรูปรีมีขนาดเล็กสีเขียวอมแดง ภายในมีเมล็ดกลมหรือรี 1 เมล็ด

คอหือย

Nephelium hypoleucum

SAPINDACEAE

คอหือยเป็นไม้ต้น สูง 25-40 ม. เปลือกต้นเรียบ สีน้ำตาลเทาถึงดำ บางครั้งร้อนเป็นสะเก็ดใหญ่ มีช่องระบายอากาศ ใบ ประกอบแบบขนนก เรียงสลับ มีใบย่อย 1-2 คู่ เรียงตรงข้าม บางครั้งเยื้องกัน แผ่นใบย่อยรูปรี กว้างถึง 3 ซม. ยาว 5-15 ซม. ปลายมน ถึงเรียวแหลม โคนป้าน ถึงแหลม ผิวใบค่อนข้างเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอก เล็กมาก สีขาว หรือเหลือง กลิ่นหอม ออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง และตามง่ามใบใกล้ยอด ช่อดอกยาวถึง 25 ซม. ผล รูปรี ถึงค่อนข้างกลม กว้าง 1.5-5 ซม. ยาว 2-5 ซม. เปลือกเป็นตุ่มทั่วทั้งผล เมื่อสุกสีเหลืองแล้วเปลี่ยนเป็นสีแดง หรือน้ำตาล มีเปลือกหนาคัลลายแผ่นหนัง เมล็ดมีเยื่อหุ้มคอหือยมีการกระจายพันธุ์ในป่าดิบ ป่าพรุ ป่าชายหาด บนพื้นที่ราบถึงที่ลาดชัน และตามสันเขา ทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ และภาคใต้ ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 300-1,500 ม. ในต่างประเทศพบที่บังกลาเทศ อินเดีย (อัสสัม) พม่า ภูมิภาคอินโดจีน มาเลเซีย สุมาตรา ซวา บอร์เนียว ออกดอกและเป็นผลเกือบตลอดทั้งปี แต่ออกชุกเดือนมกราคม-เมษายน ผลแก่เดือนมกราคม-สิงหาคม

หว่าหิน

Syzygium cumini (L.) Skeels

MYRTACEAE

ไม้ต้นสูง 10-35 ม. ใบเป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามรูปไข่หรือรูปรี กว้าง 3-7 ซม. ยาว 8-14 ซม. เส้นขอบใบปิด เส้นใบ 19-30 คู่ก้านใบยาว 0.6-3 ซม. ดอกสีขาวหรือสีเหลืองอ่อนออกเป็นช่อที่ซอกใบหรือปลายยอดแกนช่อยาว 4.5-10 ซม. ฐานรองดอกรูปกรวย ขนาด 0.2-0.5 ซม. กลีบเลี้ยง 4 กลีบ กลีบดอก 4 กลีบ รูปกลมมน เกสรผู้จำนวนมาก ผลเป็นผลสด รูปรีแกมรูปไข่ ฉ่ำน้ำ สีม่วงดำ ผิวมันขนาดประมาณ 1 ซม. ผลสุกรับประทานได้ มีรสเปรี้ยวอมฝาดสามารถนำไปใช้ทำน้ำผลไม้และไวน์หว่า ให้สีม่วง มีรสชาติดีเมล็ดมีสารช่วยลดน้ำตาลในเลือด ในประเทศไทยพบทั่วไป ตามป่าดิบชื้นและป่าผลัดใบ ที่ระดับใกล้น้ำทะเลจนถึงระดับความสูง 1,100 ม. ออกดอกและติดผลช่วงเดือนธันวาคม-มิถุนายน

มะไฟ

Baccaurea ramiflora Lour

PHYLLANTHACEAE

ไม้ต้นขนาดกลาง ไม้ผลัดใบ สูง 10-15 เมตร ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับกัน รูปรีแกมรูปหอก โคนใบสอบ ขอบใบเรียบ หรือหยักตื้นๆปลายใบเรียวแหลม กว้าง 5-8 ซม. ยาว 10-22 ซม. เส้นแขนงใบมี 5-8 คู่ ด้านล่างนูนเนื้อใบค่อนข้างบางเกลี้ยง ก้านใบยาว 5-7.5 ซม. ดอก ออกเป็นช่อ กลีบรองกลีบดอกมี 4-5 กลีบ ขนาดไม่เท่ากัน เกสรผู้มี 4-8 อัน ดอกเพศเมียออกเป็นช่อยาวมากใบประดับขนาดเล็กอยู่ที่โคนก้านดอก กลีบรองกลีบดอกรูปขอบขนานแคบๆ ยาวประมาณ 1.2 ซม. รังไข่มีขน ผลค่อนข้างกลมหรือรี วัดผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-1.5 ซม. สีผิวเหลืองถึงแดง ผิวเกลี้ยง มี 1-3 เมล็ด เนื้อหุ้มเมล็ดสีขาวขุ่นรสเปรี้ยวอมหวาน

คอแลน

Nephelium hypoleucum Kurz

SAPINDACEAE

คอแลนเป็นไม้ต้นขนาดกลางสูงถึง 20 เมตรเปลือกต้นสีเทาแตกสะเก็ดเรื้อนยอดเป็นพุ่มกลม สีเขียวเข้มใบเป็นใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับใบย่อย 3 – 5 คู่ใบรูปไข่แกมขอบขนานปลายใบแหลมโคนใบมนขอบใบเรียบผิวใบด้านบนมีขนสีน้ำตาลปกคลุม ดอกดอกออกเป็นช่อแบบแยกแขนง

ตามปลายกิ่งดอกเล็กสีขาวออกดอกเดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์ผลผลรูปไข่กลับออกเป็นพวงโตผิวคล้ายลื่นจีผลสุกสีแดงเข้มเนื้อติดกับเมล็ดสีขาวหนึ่งผลมี 1 เมล็ดออกผลเดือนมีนาคม - พฤษภาคม พบขึ้นในป่าดิบแล้งรวมทั้งบริเวณรอยต่อระหว่างป่าเต็งรังและป่าดิบแล้ง

ชำม่วง

Anisoptera scaphula (Roxb.) Kurz

DIPTEROCARPACEAE

ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูงได้ประมาณ 35 ม. โคนต้นมีพูพอนสูงได้ประมาณ 3 ม. มีชันสีขาวขุ่น มีขนสั้นนุ่มตามกิ่งอ่อน หูใบด้านใน ช่อดอก กลีบเลี้ยง และกลีบดอกด้านนอก หูใบรูปใบหอกหรือรูปแถบ ยาว 0.5-0.8 ซม. ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปขอบขนานหรือรูปใบหอก ยาว 8-20 ซม. ปลายใบแหลม ยาว โคนใบรูปปลีมหรีมน แผ่นใบเกลี้ยง ขอบใบเรียบ เส้นแขนงใบ 12-20 คู่ เรียงจรดกันใกล้ขอบใบไม่ชัดเจน เส้นแขนงใบย่อยแบบร่างแหกิ่งชั้นบนได้ เส้นกลางใบเป็นร่องตื้นๆ ด้านบน ก้านใบยาว 1.5-3 ซม. ดอกออกเป็นช่อแยกแขนง ยาวได้ประมาณ 20 ซม. ตาดอกกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 0.3 ซม. ก้านดอกยาว 0.1-0.2 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีจำนวนอย่างละ 5 กลีบ กลีบเลี้ยงยาวประมาณ 0.3 ซม. 3 กลีบด้านในแคบกว่าเล็กน้อย กลีบดอกรูปไข่แกมรูปขอบขนาน ปลายกลีบมน ยาว 0.7-0.8 ซม. สีเหลืองครีม เกสรเพศผู้ 15 อัน เกลี้ยง ก้านเกสรสั้น กว้างที่โคน อับเรณูรูปขอบขนาน ยาว 0.1-0.2 ซม. ปลายมีรยางค์สั้นๆ ปลายรยางค์เป็นติ่งแหลม รั้งไขติ่งไว้ด้วยกลีบบางส่วน เห็นฐานก้านเกสรเพศเมียไม่ชัดเจน เกลี้ยง ก้านเกสรเพศเมียยาวประมาณ 0.1 ซม. ยอดเกสรมี 3 พู ไม่ชัดเจน ผลเปลือกแข็งเมล็ดเดี่ยว หลอดกลีบเลี้ยงหุ้มจนมิด เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1 ซม. ปีกยาว 2 ปีก รูปใบพาย ยาว 10-15 ซม. เส้นปีก 3 เส้น ปีกสั้น 3 ปีก ยาว 1-3 ซม. ก้านผลยาวประมาณ 0.3 ซม.

เมา

Gmelina arborea Roxb.

LAMIACEAC

ไม้ต้นขนาดกลาง สูงได้ประมาณ 20 ม. ใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามสลับฉาก รูปไข่ ยาว 7-20 ซม. ปลายใบแหลมหรือแหลมยาว โคนใบรูปปลีมหรีมกว้าง แผ่นออกคล้ายรูปหัวใจ ขอบใบเรียบ แผ่นใบด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนสั้นนุ่ม เส้นแขนงใบ 3-5 คู่ ออกจากโคน 1 คู่ ก้านใบยาว 3-10 ซม. เป็นร่องด้านบน ดอกแบบช่อกระจุกแยกแขนงสั้นๆ ออกตามปลายกิ่ง มี 1 หรือหลายช่อ ยาว 7-15 ซม. ใบประดับหลุดร่วงง่าย กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีจำนวนอย่างละ 5 กลีบ กลีบเลี้ยงรูปประฆัง ยาว 0.3-0.4 ซม. ปลายกลีบรูปสามเหลี่ยมขนาดเล็ก ด้านนอกมีขน ติดทน กลีบดอกสมมาตรด้านข้าง รูป

ปากแตรโป่งด้านเดียว ยาว 2-4 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ กลีบบน 2 กลีบ กลีบล่าง 3 กลีบ ไม่เท่ากัน ด้านนอกมีสีน้ำตาลแดง ด้านในหลอดกลีบสีครีมอ่อนๆ กลีบปากกลางกลีบกลางด้านในมีสีเหลืองแซม มีขนสั้นนุ่มด้านนอก ด้านในเกลี้ยง เกสรเพศผู้ สั้น 2 อัน ยาว 2 อัน ยื่นไม่พ้นปากหลอด กลีบดอก ก้านเกสรเพศผู้ติดบนหลอดกลีบดอกตรงประมาณกึ่งกลาง รังไข่เกลี้ยง มีต่อม ยอดเกสรเพศเมียมี 2 แฉกไม่เท่ากัน ผลแบบเมล็ดเดี่ยวแข็ง สุกสีเหลือง รูปไข่หรือรูปไข่ ยาว 1.5-2 ซม. ซ่อหินมีเขตการกระจายพันธุ์กว้าง พบตั้งแต่อินเดีย ศรีลังกา เนปาล บังกลาเทศ ภูฏาน พม่า จีนตอนใต้ ภูมิภาคอินโดจีนและมาเลเซีย ในไทยพบกระจายทั่วทุกภาค ขึ้นตามป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา และป่าดิบชื้น ระดับความสูงจนถึงประมาณ 1500 เมตร

เลือดควายใบเล็ก

Gymnacranthera eugeniifolia (A.DC.) J. Sincl.

MYRISTICACEAE

ไม้ต้น สูง 20-30 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มทรงสูงถึงค่อนข้างกลม ลำต้นมีรากค้ำยันสูง 1-1.5 เมตร เปลือกค่อนข้างเรียบ สีน้ำตาลแกมสีส้ม หรือน้ำตาลแกมเหลือง มีช่องระบายอากาศเป็นตุ่มเล็ก ๆ ทั่วไป เปลือกชั้นในสีส้ม กิ่งอ่อน ยอดอ่อน และช่อดอก มีขนรูปดาวสั้น ๆ สีน้ำตาลแดง ใบรูปหอก หรือรูปขอบขนานแกมรูปหอก กว้าง 2.5-4.5 เซนติเมตร ยาว 8-18 เซนติเมตร ผิวใบเกลี้ยง ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบ เส้นแขนงใบ 8-10 คู่ ก้านใบยาว 1-1.5 เซนติเมตร ดอก เล็ก สีเหลืองอ่อน ผล รูปรีแกมรูปไข่กลับถึงค่อนข้างกลม กว้าง 2.5-3 เซนติเมตร ยาว 3.5-4 เซนติเมตร แก่และสุกสีเหลืองแกมชมพูออกดอกระหว่างเดือนมีนาคม-กรกฎาคม ผลแก่ระหว่างเดือนสิงหาคม-ธันวาคมพบในป่าดิบชื้นที่ลุ่มต่ำและในป่าพรุทางภาคใต้ของประเทศไทย ในต่างประเทศพบที่มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

ก่อหมู

Quercus helferiana A.DC.

FAGACEAE

ไม้ต้น สูง 30-40 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มทรงสูงถึงค่อนข้างกลม ลำต้นกลมเปลาตรง เปลือกสีเทาเทา ช่องระบายอากาศมีลักษณะเป็นตุ่มเล็ก ๆ เรียงเป็นแนวตามยาวห่าง ๆ เปลือกชั้นในสีน้ำตาลอมม่วง มีเส้นรัศมีแข็งแทงลึกเข้าไปในเนื้อไม้ กิ่งอ่อน ยอดอ่อน และก้านช่อดอกมีขนสั้น ๆ ใบหนาคล้ายแผ่นหนัง รูปรีถึงรูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 4-7 เซนติเมตร ยาว 8-13.5 เซนติเมตร ผิวใบเกลี้ยง ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบแคบเรียวเข้าหาก้านใบ เส้นแขนงใบ 8-12 คู่ ก้านใบยาว 0.5-1 เซนติเมตร ดอก เล็ก สีขาว ช่อดอกเพศผู้เกิดบนช่อแยกแขนงตามปลายกิ่ง บนก้านช่อดอก

เพศผู้ติดอยู่เป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3 ดอก ส่วนช่อดอกเพศเมียเกิดตามง่ามใบ บนก้านช่อดอกเพศเมียติดอยู่เดี่ยว ๆ เรียงเวียนกันไป ผล รูปไข่แป้น ปลายแหลม กว้างประมาณ 2 เซนติเมตร สูง 1.5 เซนติเมตร ฝักปิดชั่วผลรูปจานระยะเวลาการเป็นดอก-ผล ทอยออกดอกและเป็นผลระหว่างเดือนกันยายน-พฤษภาคมพบขึ้นในป่าดิบชื้นที่ลุ่มต่ำ และป่าพรุทางภาคใต้ของประเทศไทย ในต่างประเทศพบที่มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ผลเป็นอาหารสัตว์ป่า เนื้อไม้ใช้ก่อสร้างได้ดี

เมาป่า

Antidesma ghaesembilla Gaertn.

EUPHORBIACEAE

ไม้ยืนต้นหรือไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงได้ถึง 20 เมตรเปลือกต้นสีน้ำตาลเทา แตกเป็นสะเก็ดเล็กๆ กิ่งอ่อนและยอดอ่อน มีขนสั้นนุ่มสีน้ำตาลใบเดี่ยว เรียงสลับ ในระนาบเดียวกัน แผ่นใบกว้างรูปไข่ถึงรูปรี กว้าง 3.5-4.5 เซนติเมตร ยาว 5-7 เซนติเมตร ปลายมนกลมหรือเป็นติ่งแหลมเล็กน้อย โคนมนกลมถึงหยักเว้า ใบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน หรือมีขนเล็กน้อยตามเส้นใบและด้านหลังใบ แผ่นใบบางคล้ายกระดาษถึงกึ่งหนาคล้ายแผ่นหนัง มีขนสั้นนุ่มถึงเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นแขนงใบข้างละ 5-8 เส้น เส้นใบย่อยแบบร่างแหชัดเจน ก้านใบยาว 0.5-1 เซนติเมตร มีขนประปรายถึงหนาแน่น หูใบรูปลิ้มแคบ ยาว 4-6 มิลลิเมตร ร่วงง่ายดอกออกเป็นช่อแบบช่อเชิงลด ตามซอกใบใกล้ยอดและปลายกิ่ง ยาว 1-2 เซนติเมตร แยกเพศอยู่ต่างต้น ดอกมีขนาดเล็กมาก มีดอกย่อยจำนวนมาก สีเขียว ขนาดเล็ก ดอกเพศผู้มีช่อดอกยาว 4-6 เซนติเมตร แกนช่อมีขนสั้นนุ่มสีน้ำตาลแดง ใบประดับรูปใบหอก ยาวประมาณ 1 มิลลิเมตรมีขนสั้นนุ่ม ดอกเพศผู้ยาว 2-3 มิลลิเมตร ไม่มีก้าน กลีบเลี้ยง 4-6 กลีบ แยกจากกัน รูปคล้ายสามเหลี่ยมถึงรูปขอบขนาน ยาวประมาณ 1.5 มิลลิเมตร ปลายแหลมถึงมน ผิวด้านนอกมีขนสั้นนุ่ม ด้านในเกลี้ยงไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้มี 4-6 อัน ยาวประมาณ 2 มิลลิเมตร ก้านชูอับเรณูสีขาว มีขน อับเรณูมี 2 พู ค่อนข้างกลม สีขาว มีเกสรเพศเมียที่เป็นหมัน รูปกรวยกลับ มีขนสั้นนุ่ม ปลายเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 แฉก ช่อดอกยาว 2-3 เซนติเมตร แกนช่อมีขนสั้นนุ่มสีน้ำตาลแดง ใบประดับรูปใบหอก ยาวประมาณ 1 มิลลิเมตรมีขนสั้นนุ่ม ดอกเพศเมียยาว 1.5-2 มิลลิเมตร ก้านดอกย่อยยาวได้ถึง 1 มิลลิเมตร กลีบเลี้ยง 5-6 กลีบ แยกจากกัน รูปคล้ายสามเหลี่ยม ยาวประมาณ 1 มิลลิเมตร ปลายแหลม ผิวด้านนอกมีขนสั้นนุ่ม ด้านในเกลี้ยง รั้งไข้อยู่เหนือวงกลีบ รูปไข่หรือกลม มีขนสั้นนุ่ม มี 1 ช่อง มีออวูล 2 เม็ดผลเป็นช่อ ช่อผลยาว 4-7 เซนติเมตร ค่อนข้างกลมหรือรี ขนาดเล็ก เส้นผ่านศูนย์กลาง 4 มิลลิเมตร ผิวมีขน ผนึ่งขึ้นในแข็ง ผลอ่อนสีขาว ผลสุกมีสีแดงคล้ำถึงดำ เมล็ดขนาดเล็ก 1-2 เมล็ด พบตามป่าเต็งรัง ที่โล่งลุ่มต่ำ ป่าละเมาะ เรือกสวนทั่วไป และป่าพรุ ออกดอกราวเดือนกันยายนถึงธันวาคมใบอ่อนและผลดิบใช้ปรุงอาหารให้มีรสเปรี้ยว ผลสุกมีรสเปรี้ยวรับประทานได้

ตะเคียนทราย

hopea pierrei hance

DIPTEROCARPACEAE

เป็นไม้ยืนต้นผลัดใบ สูง 15–30 เมตร เปลือกสีน้ำตาลแก่แตกเป็นสะเก็ด เรือนยอดเป็นพุ่มกลมหรือรูปกรวยแหลม กิ่งอ่อนมีขนประปราย ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่ ปลายเป็นติ่งหู โคนมน ดอกเล็ก สีขาวหรือขาวปนเหลืองอ่อน ออกเป็นช่อสั้น ๆ ตามง่ามใบและปลายกิ่ง ออกดอกระหว่างเดือนกันยายน-ธันวาคม

กรวยป่า

Casearia grewiifolia Vent. var. *grewiifolia*

FLACOURTIACEAE

ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 5-15 เมตร ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลม หรือรูปกรวยทึบ ลำต้นเปลาตรง เปลือกเรียบสีเทา ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปขอบขนานหรือรูปขอบขนานแกมรูปไข่ กว้าง 3-6 เซนติเมตร ยาว 8-13 เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบเว้าเข้า ผิวใบด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนอ่อนนุ่ม แผ่นใบหนา ขอบใบจักถี่ๆ เส้นแขนงใบข้างละ 8-12 เส้น ก้านใบยาว 0.6-1.2 เซนติเมตร สีขาวหรือเหลืองอมเขียว ดอกออกเป็นช่อแบบช่อกระจุกตามกิ่งหรือช่อใบดอกแยกเพศ อยู่ต่าง ดอกภายในต้นเดียวกัน กลีบเลี้ยง 5 กลีบรูปวงรีมีขนปกคลุมด้านนอก ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้ 8 อัน ดอกบานเต็มที่กว้าง 0.8-1 เซนติเมตร ผลสดแบบมีเนื้อหลายเมล็ด ทรงไข่ กว้าง 1.5-2 เซนติเมตร ยาว 2.5-5 เซนติเมตร เป็นพุ่มตามยาว 3 พู ผิวเรียบ ผ่องหนา ผลสุกสีเหลือง แก่จัดจะแตกตามรอยประสานเป็น 3 แฉก เมล็ดเป็นเหลี่ยม มีเนื้อหุ้ม สีแสด

จิกนา

Barringtonia macrostachya

LECYTHIDACEAE

ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มรีหรือแผ่กว้าง ปลายกิ่งมักงอลง เปลือกสีน้ำตาลแตกเป็นร่องและเป็นสันแหลมตามยาว ลำต้นใบ ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับถี่ตอนปลายกิ่ง ใบรูปหอกหรือรูปไข่กลับ กว้าง 10-13 เซนติเมตร ยาว 20-30 เซนติเมตร ปลายใบมนหรือมีติ่งแหลม โคนใบสอบหรือเป็นรูปลิ้ม ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย แผ่นใบเกลี้ยง ดอก สีชมพูมีกลิ่นหอมอ่อนๆ ออกเป็นช่อแบบช่อกระจุกที่ปลายกิ่ง ช่อดอกห้อยลงยาว 0.3-1 เมตร กลีบเลี้ยงสี

เชียว 4 กลีบ โคนเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย กลีบดอก 4 กลีบปลายกลีบม้วนออก กลีบดอกบิด ดอกร่วงง่าย ดอกบานเต็มทีกว้าง 1-2 เซนติเมตร ผล ผลสดรูปขอบขนานหรือทรงกลม มีสันเป็นเหลี่ยม 4 สัน เรียงตามยาวผล เมล็ดรูปไข่มีเมล็ดเดียว

มังคะ

Cynometra ramiflora Linn.

LEGUMINOSAE

เป็นไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 2-6 ม. เรือนยอดแผ่เป็นพุ่มกว้างแตกกิ่งแขนงเรียวยาว เปลือกเรียบ สีน้ำตาลเทาคล้ำมีแต้มสีขาว ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกปลายคู่เรียงสลับ ประกอบด้วยใบย่อย 1-2 คู่ แผ่นใบย่อยไม่สมมาตร รูปรีเยื้องรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนแกมรูปรีถึงรูปใบหอก โคนใบแหลมเยื้อง ขอบใบเรียบปลายใบเว้าตื้นหรือเป็นติ่งแหลม เนื้อใบบางคล้ายแผ่นหนัง ผิวใบเกลี้ยง ดอกแบบช่อเชิงลดมีก้านออกตามง่ามใบ มีขนสั้นปกคลุมหนาแน่น ดอกสมบูรณ์เพศ ดอกย่อยรูปดอกขนนตรี สีขาวกลีบเลี้ยง 4-5 กลีบ รูปใบหอก ปลายใบกลีบโค้งขึ้นเมื่อบาน กลีบดอก 5 กลีบรูปใบหอกแคบ เกสรเพศผู้ 10 อัน แยกกันเป็นอิสระ เกสรเพศเมียสั้นและมีขนปกคลุมหนาแน่น ก้านยอดเกสรเพศเมียโค้ง ติดเยื้องไปทางด้านข้างของรังไข่ผนังด้านในของรังไข่มีขนปกคลุมหนาแน่น ภายในมีไข่อ่อน 1(2) เมล็ด ผลแบบฝักถั่ว (ฝักมีจะงอย) รูปทรงไข่โค้ง สีน้ำตาลอมเขียว ผิวแข็งย่น ขรุขระเป็นร่องลึกและมีจะงอยแหลมอยู่ทางด้านข้าง ฝักแห้งไม่แตก มี 1(2) เมล็ด

แฉะ

Callerya atropurpurea (Wall.) A.M.Schot

LEGUMINOSAE-PAPILIONOIDEAE

ไม้ต้นขนาดใหญ่ ไม้ผลัดใบ สูง 20 - 30 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มทึบ กิ่งอ่อนและช่อดอกมีขนปกคลุม เปลือกสีน้ำตาลปนเทา แตกเป็นสะเก็ดและล่อนเป็นแผ่นเล็ก ๆ ใบ ประกอบรูปขนนก ใบย่อยที่ยอดเดี่ยว ๆ ยาว 20 - 35 เซนติเมตร นอกนั้นจับกันเป็นคู่ ๆ เกือบตรงกันข้าม 3 - 5 คู่ ใบรูปขอบขนานแกมรูปหอก กว้าง 3 - 8 เซนติเมตร ยาว 8 - 18 เซนติเมตร ดอก เกิดบนช่อดอกแตกแขนงตามปลายกิ่ง ดอกยาวประมาณ 2 เซนติเมตร สีแดงแกมม่วงที่บกลิ่นหอม ผล เป็นฝัก ลักษณะคล้ายทรงกระบอก กว้าง 4 - 5 เซนติเมตร ยาว 5 - 10 เซนติเมตร แต่ละฝักมี 1 - 3 เมล็ด สีน้ำตาลดำ รูปกลมรี ขนาดกว้าง 3.5 เซนติเมตร ยาว 5 เซนติเมตร

สังหยู

Mitrephora javanica Backer

ANNONACEAE

เป็นไม้ต้น สูง 10–20 ม. เรือนยอดเป็นพุ่มทึบ กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาลคลุม เปลือกต้นเรียบ สีดำ มีช่องหายใจมาก ใบ เดี่ยว เรียงสลับสองข้างของกิ่งในระนาบเดียวกัน แผ่นใบรูปไข่กลับแกมรูปขอบขนาน กว้าง 3–6 ซม. ยาว 6–15 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบสอบ เส้นแขนงใบ 10–12 คู่ ปลายเส้นจรดกันห่างขอบใบ ก้านใบยาวประมาณ 0.8 ซม. ดอก ออกเป็นกระจุกตามง่ามใบ ก้านดอกยาวประมาณ 1 ซม. กลีบดอก 6 กลีบ เรียงเป็น 2 ชั้นๆ ละ 3 กลีบ กลีบดอกชั้นนอกรูปไข่กว้าง ยาวประมาณ 0.3 ซม. ด้านนอกมีขน ด้านในเกลี้ยง กลีบดอกชั้นในรูปช้อน กว้างประมาณ 0.3 ซม. ยาวประมาณ 0.7 ซม. มีก้านยาวประมาณ 0.3 ซม. ขอบกลีบบรรจบกันเป็นรูปโดม ผล กลม ผิวขรุขระ ออกเป็นกลุ่ม 2–5 ผล เส้นผ่านศูนย์กลางผลประมาณ 2 ซม. ก้านผลยาวประมาณ 1 ซม. มีเมล็ด 3–6 เมล็ด เรียงในแนวเดียว

สมอติงู

Terminalia citrina Roxb. ex Flem.

COMBRETACEAE

ไม้ยืนต้นสูง 10-20 เมตร กิ่งอ่อนและยอดมักปกคลุมด้วยขนสีน้ำตาล ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามหรือเกือบตรงข้าม แผ่นใบค่อนข้างหนา รูปรีแกมรูปไข่กว้าง ขนาด กว้าง 6-10 ซม. ยาว 8-15 ซม. ก้านใบยาว 1-3 ซม. มักมีต่อมบวม 1 คู่บนก้านเห็นชัดเจน ดอก เป็นช่อออก ตามปลายกิ่งหรือซอกใบ ยาว 3-6 ซม. มี 3-5 ช่อดอก ดอกเป็นดอกสมบูรณ์เพศ ขนาดเล็ก 0.3-0.4 ซม. สีเหลืองนวล ส่วนบนเป็นรูปถ้วยตื้นมีขนปกคลุมด้านบน ผล เป็นผลสดรูปวงรีค่อนข้างกลม ขนาดกว้าง 1.5-2.5 ซม. ยาว 2.5-4 ซม. ผิวเกลี้ยงผลแก่ย่นและเปลี่ยนเป็นสีดำ เมล็ดเดี่ยว แข็ง ผิวขรุขระ รูปยาวรี พบทั่วไปตามป่าเบญจพรรณและป่าดิบแล้ง ที่ระดับความสูง 50-800 เมตร ออกดอกเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม ผลแก่ช่วงเดือน ตุลาคม-มกราคม

ท้าวแสนปม

Diospyros caluliflora Blume

EBENACEAE

ไม้ต้นขนาดเล็ก สูงได้ประมาณ 10 ม. ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปขอบขนานหรือรูปใบหอก ยาว 11-15 ซม. ปลายใบยาวคล้ายหางหรือเป็นติ่งแหลม โคนใบรูปกลมหรือแหลม แผ่นใบเกลี้ยง เส้นแขนงใบ 8-12 คู่ ก้านใบยาว 0.5-1 ซม. ดอกเพศผู้ออกเป็นช่อกระจุกสั้นๆ ตามกิ่งลำต้นหรือโคนต้น ก้านดอกยาว 0.2-0.5 ซม. มีขนสีดําหนาแน่นกลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีจำนวนอย่างละ 4-5 กลีบ กลีบเลี้ยงรูปถ้วย ยาวประมาณ 0.2 ซม. ปลายแฉกลีบประมาณสองในสามของความยาวกลีบ กลีบดอกรูปคนโทหรือรูปไข่ ยาว 0.2-0.3 ซม. แฉกกลีบเล็กประมาณหนึ่งในสี่ ผิวด้านนอกมีขนยาว เกสรเพศผู้ 16-20 อันรังไข่ที่ไม่เจริญมีขนยาว ดอกเพศเมียออกเดี่ยวหรือเป็นช่อกระจุกสั้นๆ ออกตามกิ่งหรือโคนต้น ลักษณะคล้ายดอกเพศผู้แต่ขนาดใหญ่กว่า รังไข่มี 6 ช่อง รูปไข่ก้านเกสรเพศเมีย 1 อัน มีขนยาว เกสรเพศผู้ที่เป็นหมันมี 8-10 อัน เกลี้ยงผลหรือรูปไข่ ยาว 1.5-3 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลมสั้นๆ กลีบเลี้ยงติดทนมีขนสั้นนุ่มทั้งสองด้าน ปลายกลีบแยกจนถึงโคน ขอบกลีบเป็นคลื่น ก้านผลยาว 0.3-0.5 ซม. เมล็ดมีเอนโดสเปิร์มเรียบ ท้าวแสนปมมีเขตการกระจายพันธุ์กว้างตั้งแต่อินเดียพม่า กัมพูชา เวียดนาม คาบสมุทรมลายู และสุมาตรา ในไทยพบกระจายทั่วไปทางภาคใต้แต่จำนวนประชากรไม่หนาแน่น ขึ้นในป่าดิบชื้น ระดับความสูง 50-800 เมตร

เต่าร้าง

Caryota urens Linn.

PALMAE

พาล์มแตกกอ ลำต้นขนาด 10-15 เซนติเมตร ใบ ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับใบย่อยรูปสามเหลี่ยมหยักเว้า กว้างประมาณ 13 เซนติเมตร ยาว 20-30 เซนติเมตร ปลายแหลมคล้ายหางปลา โคนใบรูปปลีมี แผ่นใบสีเขียวเป็นมัน กาบใบ ยาว 0.5-2 เมตร โคนกาบใบมีขนสีน้ำตาลแดงปนเทาหรือสีดำ และรยางค์สีน้ำตาลปกคลุม ดอก สีขาวอมเหลืองออกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนงระหว่างกาบใบหรือใต้โคนกาบใบ ดอกแยกเพศ อยู่ร่วมต้นช่อดอกยาว 60-80 เซนติเมตร ดอกบานเต็มที่กว้าง 2 เซนติเมตร ผลผลสดแบบมีเนื้อเมล็ดเดี่ยว ออกเป็นพวงๆ ทรงกลม ขนาด 2 เซนติเมตร ผลสุกสีแดงคล้ำ

หยีน้ำ

Derris indica Bennet

LEGUMINOSAE-PAPILIONOIDEAE

หยีน้ำเป็นไม้ต้น สูง 5—20 ม. เรือนยอดค่อนข้างกลม ถึงแผ่เป็นพุ่มกว้าง ลำต้นมักคดงอ และแตกกิ่งต่ำ เปลือกเรียบ สีเขียวแกมน้ำตาลเทาคล้ำ ผิวเปลือกในสีเขียว เปลือกชั้นในสีน้ำตาลอ่อน ประขาว ใบ ประกอบรูปขนนกปลายคี่ เรียงสลับ ก้านใบรวมแกนข้อใบยาว 10–15 ซม. ใบย่อยเรียงตรงข้ามกัน 3 คู่ และที่ปลายก้านอีก 1 ใบ แผ่นใบย่อยรูปไข่แกมรูปขอบขนาน ถึงรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ เรียงจากเล็กไปหาใหญ่ กว้าง 3–4.5 ซม. ยาว 5–12 ซม. ผิวเกลี้ยงทั้งสองด้าน ด้านบนสีเขียวเข้มกว่าด้านล่าง ปลายเรียวแหลม โคนสอบ เส้นแขนงใบย่อย 8–10 คู่ ดอก สีชมพู เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1 ซม. ออกเป็นช่อตามง่ามใบและปลายกิ่ง ผล ค่อนข้างแบน เบี้ยว รูปขอบขนาน ปลายแหลมโค้งลง กว้าง 2.5–3 ซม. ยาว 5–7.5 ซม. มี 1–2 เมล็ดหยีน้ำมีการกระจายพันธุ์ตามฝั่งแม่น้ำใกล้ทะเล และในป่าชายหาดทางภาคใต้ ในต่างประเทศพบที่อินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ออกดอกเดือนกุมภาพันธ์–เมษายน ผลแก่ประมาณ 4–5 เดือนหลังจากออกดอก

ซีฝรั่ง

Gordonia dalglieshiana Craib

THEACEAE

เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูงถึง 10 เมตร ไม้ผลัดใบเปลือกนอกสีน้ำตาลเทา เปลือกในสีแดง ใบ ใบเดี่ยวเรียงสลับ สีเขียวเข้มเป็นมัน กว้างยาว 4.5-16x2-4.5 ซม. โคนใบเรียวสอบขอบใบเรียบ ปลายใบแหลมเป็นติ่ง ขอบปลายใบหยักห่าง ๆ เส้นแขนงใบเชื่อมติดกันเป็นร่างแหแต่ไม่จดขอบใบ 10-12 คู่ ก้านใบ 0.4-1.0 ซม. ดอก เป็นดอกเดี่ยวออกตามซอกใบ ขนาดใหญ่ 4-5 ซม. กลีบดอก 4-5 กลีบ สีขาวถึงเหลืองนวล พับกลับลง มีติ่งที่ปลายกลีบเกสรตัวผู้สีเหลืองสดมีจำนวนมากรวมอยู่เป็น 5 มัด เกสรตัวเมียมีปลายแยก 3-5 พูผล รูปกระสวย มีกลีบเลี้ยงติดอยู่ที่ขั้วผลขนาด 3-5 ซม. แก่แตกเป็น 5 แฉก พร้อมกับติดเมล็ดจำนวนมากกระจายออกไปโดยมีปีกติดอยู่ที่เมล็ดด้านหนึ่ง เพิ่มศักยภาพการกระจายพันธุ์ได้อย่างดีในประเทศไทยพบเฉพาะทางภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศ ตามชายป่าดงดิบที่มีร่มเงาจัดเป็นพืชถิ่นเดียว และเป็นพืชหายาก

ตั้งหน

Calophyllum pulcherrimum Wall

GUTTIFERAE

ตั้งหนเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงประมาณ 10-25 เมตร เป็นไม้ไม่ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลม สีเขียวเข้ม กิ่งอ่อนเกลี้ยง ยอดอ่อนเรียวเล็ก ปลายทู่ ๆ ยาวประมาณ 0.2-0.3 ซม. เปลือกเรียบสีเทาอ่อนหรือสีน้ำตาลปนเหลือง มีช่องถ่ายเออากาศทั่วไป และมีกมียางสีเหลืองใส ๆ ซึมออกมา เปลือกในสีชมพู ลักษณะเนื้อไม้ สีน้ำตาลปนแดง เป็นมัน เนื้อหอม เส้นตรงและสม่ำเสมอ เหนียว เต็ง แข็ง เลื่อย ฝ่า ไม้กบ ตบแต่งได้ง่าย **ใบ** มนและรูปขนานแกมรูปหอก ขนาดกว้าง 1-4 ซม. ยาว 3-9 ซม. ปลายอ่อนทู่ ๆ หรือเป็นกึ่งสั้น ๆ โคนมักสอบเรียว เนื้อใบค่อนข้างหนา เกลี้ยง เส้นแขนงใบเห็นไม่ค่อยชัดนักทั้ง 2 ด้าน เส้นกลางใบเป็นเส้นทางหลังใบและแบนราบทางท้องใบ ใบแก่จัดหลังใบจะออกสีน้ำตาลปนแดง และท้องใบสีนวล และก้านใบยาวประมาณ 1 ซม. **ดอก** ออกเป็นช่อตามปลายกิ่งและง่ามใบ กลีบรองกลีบดอกมี 4 กลีบ สองกลีบนอกรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับและงอเป็นกะพุ่มยาว 0.5 ซม. อีกสองกลีบถัดไปมีขนาดใหญ่กว่าเล็กน้อยกลีบดอกไม่ปรากฏออก ดอกระหว่างเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ และเป็นผลระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม **ผล** กลมรี ๆ หรือเกือบกลม ยาวประมาณ 2 ซม. ปลายผลเป็นติ่งแหลม ผลแห้งสีน้ำตาลปนแดงอ่อน

แหลซอ

Dehaasia kerrii Kosterm.

LAURACEAE

ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูง 15-20 เมตรไม่ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลม ลำต้นเปลาตรงเปลือกเรียบ สีเทาปนน้ำตาล มีช่องระบายอากาศเป็นตุ่มทั่วไป **ใบ** เดี่ยว เรียงสลับเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ใบรูปรีถึงรูปไข่หอก ปลายใบแหลม โคนใบรูปปลีมี ขอบใบเป็นคลื่นใบเกลี้ยงสีเขียวเข้มเป็นมัน **ดอก** สีเขียวปนเหลืองออกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนงสั้น ๆ ตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ดอกสมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปไข่ปลายแยก 3 แฉก 2 ชั้น สับหว่างกันไม่มีกลีบดอก ดอกบานเต็มที่กว้าง 3-3.5 ซม. **ผล** แบบผลมีเนื้อเมล็ดเดียว รูปไข่สีดำมัน ก้านผลสีน้ำตาลปนแดง เมล็ดใหญ่รูปไข่ สีดำลายน้ำตาล

ปาหนันช้าง

Goniothalamus giganteus Hook. f. & Th.

ANNONACEAE

ไม้ต้นสูง 10-15 เมตร (เคยมีรายงานว่าสูงถึง 23 เมตร) เรือนยอดรูปกรวยคว่ำถึงรูปทรงกระบอก มักแตกกิ่งต่ำ เปลือกเรียบสีน้ำตาลเทาคล้ายเปลือกชั้นในสีน้ำตาลแดง และมีทางสีขาว กลิ่นหอมฉุน รากค้ำยันสูง 0.5-1 เมตร ยอดอ่อนมีขนประปราย แต่จะเกลี้ยงในเวลาต่อมา ใบแข็งกรอบรูปขอบขนาน กว้าง 4-6 เซนติเมตร ยาว 15-25 เซนติเมตร ผิวใบเกลี้ยง ปลายใบเรียวแหลมโคนใบสอบ เส้นแขนงใบบาง 10-16 คู่ ก้านใบยาว 0.5-1 เซนติเมตร ดอกเดี่ยวหรือเป็นกลุ่มบนกิ่งและตามง่ามใบใกล้ดอกสีเหลือง กลีบชั้นนอกรูปไข่แกมขอบขนานเป็นคลื่น กว้าง 4.5-9 เซนติเมตร ยาว 8-15 เซนติเมตร กลีบดอกชั้นในรูปไข่ปลายแหลม กว้าง 1-1.5 เซนติเมตร ยาว 1.5-2 เซนติเมตร ผล ออกเป็นกลุ่ม แต่ละผลรูปทรงกระบอก ถ้ามีมากกว่า 1 เมล็ด รูปรียาวและคอดระหว่างเมล็ดออกดอกระหว่างเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม ผลแก่ระหว่างเดือนตุลาคม-มกราคมกระจายพันธุ์ในป่าดิบชื้นที่ลุ่มต่ำ และในป่าพรุทางภาคใต้ของประเทศไทย ในต่างประเทศพบที่อินโดนีเซีย และมาเลเซีย

เลือดแรด

Knema globularia (Lam.) Warb

MYRISTICACEAE

เลือดแรดเป็นไม้ต้น สูงถึง 10-25 ม. เรือนยอดเป็นพุ่มทรงสูง ถึงค่อนข้างกลม เปลือกแตกเป็นสะเก็ด สีน้ำตาล หรือสีเทาเข้ม เปลือกชั้นในสีชมพู ยอดอ่อน ใบอ่อนและช่อดอกมีสะเก็ดเป็นขุยสีน้ำตาล ใบ เดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปใบหอก ถึงรูปใบหอกแกมรูปขอบขนาน กว้าง 2-5 ซม. ยาว 8-17 ซม. ปลายใบแหลม บางครั้งปลายเรียวยาว โคนใบแหลม ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน ด้านล่างสีขาวนวล เส้นแขนงใบ 13-20 คู่ ค่อนข้างตรงและขนานกัน ก้านใบยาวประมาณ 1 ซม. ดอก เล็ก สีเหลืองนวล ดอกแยกเพศอยู่ต่างต้น ออกเป็นกระจุก หรือช่อสั้นๆ ตามกิ่งและตามง่ามใบ ผล ค่อนข้างกลม ถึงกลมรี กว้าง 1-1.5 ซม. ยาว 1.5-2 ซม. เมื่อแก่สีส้ม แตกออกเป็น 2 ซีก มี 1 เมล็ด เมล็ดมีเยื่อสีแดงหุ้ม เลือดแรดมีการกระจายพันธุ์บริเวณลำธารในป่าดิบชื้น ที่ลุ่มน้ำขัง ป่าพรุ และป่าชายหาด ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ในต่างประเทศพบที่จีน (ตอนใต้) มาเลเซีย ภูมิภาคอินโดจีน พม่า ตอนใต้ สุมาตรา ออกดอกเดือนพฤศจิกายน-มกราคม ผลแก่เดือนมิถุนายน-สิงหาคม

ไผ่น้ำ

Vitex glabrata R. Br.

LABIATAE

เป็นพรรณไม้ยืนต้นมีทั้งขนาดกลางและขนาดใหญ่ลำต้นนั้นจะมีความสูงประมาณ 10-12 เมตรลำต้นจะเกลี้ยงเป็นสีหม่นและมีด่างเป็นดวงขาว ๆ ใบเป็นใบประกอบ มีขนาดไม่เท่ากันตรงโคนใบจะเรียวเล็กปลายของมันจะกว้างและมน ยาว ประมาณ 6 ซม. ถึง 33 ซม. ใบจะมีสีเขียว คล้ายใบจ้าวดอกอยู่ ติดกันเป็นช่อยาวๆ ดอกนั้นจะเป็นดอกเล็ก ๆ มีสีม่วงอมชมพู สีขาวมีแดงเรื่อ ๆ ดอกจะมีกลิ่น หอม และมีดอกใกล้ๆ เข้าหน้าฝน ผลอ่อนที่ยังไม่สุกจะมีสีเขียว และแข็งผลที่สุกแก่เต็มทีนั้นสีจะเปลี่ยนเป็นสีดำเทาอ่อนนุ่มนิ่ม ผิว จะมัน ผลโตประมาณ 1-1.5 เซนติเมตร และมีรสหวานอมเปรี้ยว กลิ่นจะเหม็นผลนั้นจะแก่ในหน้า ฝนส่วนเมล็ดโตขนาดเท่าปลายนิ้วก้อยขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ด

ยางแดง

Dipterocarpus turbinatus Gaertn. f.

DIPTEROCARPACEAE

ไม้ต้นขนาดใหญ่สูงได้ถึง 40 ม. ลำต้นตรง เรือนยอดเป็นพุ่ม ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับรูปไข่แกมขอบขนาน โคนมน ปลายแหลม ขอบใบหลักเป็นคลื่นห่างๆ กว้าง 9-12 ซม. ยาว 17-24 ซม. มีเส้นใบ 16-19 คู่ ผิวใบเกลี้ยงมันทั้งสองด้าน ก้านใบยาว 3-3.5 ซม. ดอกสีขาวแกมชมพู ช่อโปร่ง มีน้อยดอก กลีบรองดอกรูปถ้วยกลีบดอกโคนเชื่อมต่อกันเป็นหลอดรูปยาวรี ตอนปลายมี 5 กลีบ เกสรผู้มี 20-25 อัน ผลรูปรีผิวเกลี้ยง ยาว 2-5 ซม. มีกลีบสั้นรูปหูหนู 3 กลีบ มีปีกยาว 2 ปีก สีแดงรูปขอบขนาน ปลายสอบกว้าง 2.5-3 ซม. ยาว 12-14 ซม.

สังข์ทำ

Diospyros buxifolia

EBENACEAE

เป็นไม้ต้น สูง 10-20 เมตร เปลือกนอกสีเทาปนดำ แตกเป็นร่องเล็ก ตามยาวกิ่งอ่อนมีขนนุ่มปกคลุม ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปรี รูปสี่เหลี่ยมขนมเป็ยกปุ่น หรือรูปไข่ ขนาด 0.5-1.5 x 1-3 เซนติเมตร ปลายใบมน หรือเป็นติ่งแหลม โคนใบสอบหรือมน ผิวใบทั้งสองด้านเกลี้ยง มีขนตามแนวเส้นกลางใบ ขอบใบเรียบ ก้านใบสั้น ดอก ดอกแยกเพศอยู่ต่างต้นดอกเพศผู้ออกเป็นช่อ ช่อละ 2-3

ดอก เพศเมียมักออกเดี่ยวตามซอกใบ และมีขนาดใหญ่กว่าดอกเพศผู้เล็กน้อย ผล รูปกลมรี หรือรูปกระสวยขนาด 0.5-1 x 1-1.5 เซนติเมตร แต่ละผลมีเมล็ด 1-4 เมล็ดในช่วงการออกดอกและติดผลระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงสิงหาคม

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของพรรณไม้บางชนิดที่พบในแปลงตัวอย่างป่าชายเลน

โกงกางใบใหญ่

Rhizophora mucronata Poir.

RHIZOPHORACEAE

ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูง 30 - 40 เมตรมีรากเสริมหรือรากค้ำยัน เปลือก แตกเป็นร่องตื้นๆ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก รูปรีถึงรีกว้าง กว้าง 5 - 13 ซม. ยาว 8 - 24 ซม. ปลายมนหรือแหลมมีติ่งแหลมเล็ก โคนใบรูปลิ้ม แผ่นใบหนา มีจุดเล็กๆสีดำกระจายจัดกระจายทั่วไปทางด้านล่าง หูใบแคบ ปลายแหลม ยาว เห็นได้ชัดที่ปลายกิ่งสีเขียวหรือชมพูเรื่อ ร่วงง่าย ช่อดอกออกตามง่ามใบ แตกแขนงสั้นๆ 2 - 12 ดอกดอกตูมรูปไข่ มีใบประดับรองรับที่ฐานดอก โคนใบประดับติดกัน ปลายแยกเป็น 2 แฉกกลีบเลี้ยง 4 กลีบ รูปไข่หรือรูปสามเหลี่ยม กว้าง 0.5 - 0.8 ซม. ยาว 1.2 - 1.5 ซม. กลีบดอก 4 กลีบ ร่วงง่าย รูปใบหอก ยาว 0.6 - 1 ซม. สีขาวหรือเหลืองอ่อนขอบกลีบมีขนหนาแน่น ผลคล้ายรูปไข่ปลายคอด กว้าง 2 - 3.5 ซม. ยาว 3 - 8 ซม. สีน้ำตาลอมเขียว ลำต้นใต้ใบเลี้ยงรูปทรงกระบอก เรียว ค่อนข้างตรง ยาว 30 - 65 ซม. เส้นผ่านศูนย์กลาง 1.4 - 1.9 ซม.

โกงกางใบเล็ก

Rhizophora apiculata Blume

RHIZOPHORACEAE

ไม้ต้นขนาดใหญ่ มีรากเสริมออกมาเหนือโคนต้นรากค้ำยันลำต้นแตกแขนงระเกะระกะไม่เป็นระเบียบ ใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก ใบคู่ล่างๆจะร่วงไปเหลือแต่คู่ใบ 2-4 คู่ เป็นกลุ่มที่ปลายกิ่ง รูปรี แผ่นใบหนา หูใบแคบปลายแหลมยาวประกบกันเป็นคู่ระหว่างคู่ใบช่อดอกสั้นมากออกตามง่ามใบที่ใบร่วงไปแล้ว ดอกตูมรูปไข่ ใบประดับที่ฐานดอกติดกันคล้ายรูปถ้วยกลีบเลี้ยง 4 กลีบ กลีบดอก 4 กลีบ ร่วงง่ายผลคล้ายรูปไข่กลีบสีน้ำตาลคล้ำ ผิวค่อนข้างขรุขระลำต้นใต้ใบเลี้ยงรูปทรงกระบอก เรียวโค้งเล็กน้อยมีขนาดโตขึ้นที่ส่วนปลาย ผิวเป็นมัน สีเขียวหรือเขียวอมม่วงค่อนข้างเรียบหรือมีตุ่มขรุขระกระจาย

แสมขาว

Avicennia alba Bl.

AVICENNIACEAE

ไม้ต้นขนาดเล็ก ปานกลาง รากหายใจเป็นแท่งยาว ทรงต้นกิ่งวงกลม แตกกิ่งระดับสูงเรือนยอดไม่หนาแน่น โคนต้นแถมมีรากเล็กๆ แตกเหนือพื้นดินใบเดี่ยวแตกตรงกันข้ามเป็นมุมฉากหนาแน่นที่ปลายกิ่ง ใบรูปไข่ปลายมน ผิวเรียบเป็นมันหลังใบสีเขียวอมขาว ขอบใบเรียบ ใบม่วงกลับหลัง ดอกช่อเชิงลด แตกที่ปลายกิ่งดอกย่อยเป็นกระจุก สีเหลืองอมส้ม กลีบดอก 4 กลีบ เกสรตัวผู้ 4 อัน ผลเดี่ยวรูปหัวใจปลายแหลมแบนเล็กน้อยผิวเรียบสีเขียวอมเหลือง

ถั่วขาว

Bruguiera cylindrica Bl.

RHIZOPHORACEAE

ถั่วขาวพบมากในเขตนํ้ากร่อย ขึ้นได้ดีในที่ดินเลนค่อนข้างแข็งถั่วขาวเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก - กลาง สูง 8-15 เมตร บริเวณโคนต้นพองขยายออกเรือนยอดแน่นที่รูปปิรามิด ลำต้นกลม มีสีดำเปลือกเรียบ มีตุ่มขาวขนาดเล็กตลอดต้นตามลำต้นมีช่องอากาศ กิ่งอ่อนสีเขียว มีรากหายใจยาวประมาณ 15- 20 ซม. เนื้อผิวดินถั่วขาวออกดอกเป็นช่อกระจุกที่ง่ามใบ ช่อหนึ่งมี 3 ดอก ก้านช่อดอกยาว 0.6 -0.9 ซม.ดอกยาว 1-1.4 ซม. โดยถั่วขาวจะออกดอกและผลเกือบตลอดทั้งปี กลีบเลี้ยงงอขึ้นไม่หุ้มฝัก ตัวฝักเมื่อยังอ่อนสีเขียวและเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอมเขียวมีร่องอยู่หนึ่งร่องยาวตลอดฝักใบเป็นพุ่มสีเขียวอ่อนถึงสีเขียวเข้มก้านใบส่วนที่เป็นหลังใบตรง เส้นใบเว้าลงมาเห็นได้ชัด

ถั่วดำ

Bruguiera parviflora Wight & Arn. ex Griff.

RHIZOPHORACEAE

ไม้ต้นขนาดกลาง ทรงพุ่ม ผิวเปลือกเรียบ สีเทาถึงสีน้ำตาลเข้ม โคนต้นแตกเป็นพูพอนใบเดี่ยวแตกออกเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง รูปรี ขอบใบเรียบสีเขียวอมเหลืองดอกช่อเป็นกระจุกที่ง่ามใบประกอบด้วยดอกย่อย 3-7ดอก กลีบเลี้ยงเป็นหลอดสั้นๆมี 8 แฉก กลีบดอกมี 8 กลีบสีขาวอมเหลืองผลเดี่ยว งอกเป็นฝักบนต้น ผลอ่อนสีเขียวอ่อนผลแก่สีน้ำตาล รูปร่างทรงกระบอกปลายแหลม ออกดอกและผลตลอดปีประโยชน์ ไม้ใช้เผาทำถ่าน ก่อสร้าง เครื่องมือในการประมงพื้นบ้าน

ตะบูน

Xylocarpus granatum Koen.

MELIACEAE

เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก- กลาง สูง 8-20 เมตร ไม้ผลัดใบ ลำต้นสั้นแตกกิ่งใกล้โคนต้นมีพูพอนแผ่ออกคดเคี้ยวต่อเนื่องกับรากหายใจที่แบนคล้ายแผ่นกระดานเปลือกเรียบบาง สีเหลืองแต่มีเขียวอ่อน หรือสีน้ำตาลอ่อนถึงสีน้ำตาลแกมชมพูลักษณะคล้ายต้นฝรั่งหรือต้นตะแบก เปลือกหลุดออกเป็นแผ่นไม่แน่นอนใบเป็นใบประกอบแบบขนนก ชั้นเดียว ไม่มียอด เรียงสลับ ใบย่อยมักมี 1-2 คู่เรียงตรงข้าม หรือเยื้องกันเล็กน้อย แผ่นใบรูปไข่กลับ ขนาด 2-5 x 7-14 ซม. แผ่นใบสมมาตรกัน ปลายใบกลมฐานใบลิ้ม ดอกออกเป็นช่อที่ง่าม ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ยาว 3-8 ซม. แต่ละช่อมี 8-20 ดอก เส้นผ่านศูนย์กลาง 1-1.2 ซม. เป็นดอกแยกเพศก้านดอกย่อยยาว 0.4-1 ซม. กลีบเลี้ยง 4 กลีบ ยาว 0.2 ซม. กลีบดอก 4 กลีบไม่ติดกันสีขาวครีม เกสรเพศผู้ 8 อัน ดอกมีกลิ่นหอมตั้งแต่ปลายถึงค้ำผลลักษณะกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง 15-20 ซม. แบ่งเป็น 4 พู เท่าๆ กัน แต่ละผลมี 7-17 เมล็ดลักษณะโค้งงูหนึ่งด้าน กว้าง 6-10 ซม. ผลแก่สีน้ำตาลแดง คล้ายผลทับทิมออกดอก- ผล ตลอดทั้งปี

ลำแพน

Sonneratia ovata Back.

SONNERATIACEAE

ไม้ต้นขนาดเล็กทรงพุ่มกว้าง เรือนยอดแผ่ออกแตกกิ่งระดับต่ำ รากหายใจคล้ายหมุดใบเดี่ยวแตกตรงกันข้ามเป็นมุมฉาก รูปไข่รี ฐานใบโค้งมน มีสีเขียวเป็นมันผิวใบเรียบ ขอบใบเรียบ ดอกเดี่ยวที่ปลายกิ่ง 1 – 3 ดอก มีกลีบเลี้ยง 6-8 กลีบ ปลายกลีบเลี้ยงมนงอเข้าสีเขียวอ่อน ฐานดอกติดกันเป็นรูปถ้วยเกสรตัวผู้ยาวสีขาวเป็นพู่ ติดอยู่กับกลีบเลี้ยง เกสรตัวเมีย 1 อัน อยู่กลางผลเดี่ยวกลมแบน สีเขียว กลีบเลี้ยงติดอยู่กับผล มียอดเกสรตัวเมียติดกับผลผลสุกสีเขียวอ่อนอมเทา เนื้อผลนุ่มมีกลิ่นหอม ประโยชน์ผลดิบและสุกกินได้ เกสรของดอกใช้เป็นผักจิ้มน้ำพริก